

i bliži dodir sa sveučilišnim institucijama kojima je umjetnost podjednako važna, ako ne i važnija negoli teologiji. Ipak, unatoč ovim nedostacima čudo je koliko čovjek može uživati u govoru o umjetnosti i teologiji”.

Silvana Burilović
silvana.burilovic@st.t-com.hr

Da bi cijela Crkva bila više svećenička

Medard Kehl, Stephan Ch. Kessler, *Priesterlich werden. Anspruch für Laien und Kleriker*, Ignatianische Impulse, Echter Würzburg, 2010., 96 stranica.

U povodu Svećeničke godine (2009.-2010.) objavljen je čitav niz prigodnih knjiga, članaka i ostalih publikacija o pozivu, službi i duhovnosti svećenika. Pritom se kao nezaobilazna tema nameće problem aktualne krize svećeničkog identiteta, osobito u nekim zemljama postmodernoga zapadnog društva koje se suočavaju s dosad nezapamćenom nestašicom svećenika i gdje više ima svećeničkih jubileja nego svećeničkih ređenja. Čini se da je takav manjak zaređenih službenika Crkve sastavni dio jedne dublje epohalne krize današnjega društvenoga oblika katolištva, ali i njezin odraz koji za sobom povlači velike promjene u organizaciji i ustroju, kako pastoralnog djelovanja, tako i cjelokupnoga života župnih zajednica. U tom kontekstu moju je pozornost nedavno privukla knjižica zanimljiva i aktualna sadržaja, s pomalo neobičnim naslovom, koji se tek opisno daje prevesti. Pod njim se kriju promišljanja o svećeništvu dvojice njemačkih isusovaca i profesora na Visokoj teološkoj školi Sankt Georgen u Frankfurtu. Obojica pisaca sudjeluju ne samo u teološkoj izobrazbi laika i svećenika već i u dušobrižničkim zadaćama svojega učilišta. To se očituje i po brojnim teološko-pastoralnim opažanjima u pristupu temi. Autori u uvodu (9) polaze od zabrinjavajuće činjenice da danas ideal svećeništva iznutra i izvana potresaju snažne krize, pa se svojim promišljanjima u knjizi stavljaju u njegovu obranu. Ističu da svećenička služba nije privilegij pojedinaca ili nekih skupina, nego bitna dimenzija Crkve. Zato nastoje pokazati kako Crkva kao cjelina treba i mora biti više svećenička.

Vodeći se spomenutom nakanom, najprije mlađi autor St. Chr. Kessler, rektor Interdijecezanskoga bogoslovnog sjemeništa,

ocrtava današnji profil svećeništva u Crkvi, i to, kako sam veli, pretežito iz duhovne i teološko-praktične perspektive. On se pritom služi poznatom metodom u tri koraka: vidjeti – prosuditi – djelovati (41). Sukladno metodi autor je svoje poglavlje podijelio u tri dijela. U prvome (12-20) skicira teološki temelj svećeništva, polazeći od Isusa Krista kao jedinog posrednika između Boga i ljudi. Zatim tumači da je svako ljudsko svećeništvo udioništvo u jedincatom Kristovu svećeništvu, naglašava kvalitativnu razliku između općeg ili zajedničkog svećeništva vjernika te posebnog svećeništva koje se dobiva ređenjem, ali i njihovu tijesnu povezanost kad veli da i ministerijalno svećeništvo ima svrhu u Crkvi da narod Božji kao cjelina može ostvarivati svoje opće svećeništvo (17). Kessleru je očito stalo da snažno istakne usredotočenost svećenika na Isusa Krista, pa veli: “U tom smislu sakrament sv. Reda razvlašćuje osobu i čini je u njezinu svećeničkom djelovanju živim sredstvom, a nikada pak delegatom ili funkcionarom crkvenog autoriteta ili članom klerikalne kaste” (19).

U drugom, opširnijem dijelu (21-40) autor kritički raspravlja nekoliko aktualnih pitanja i aspekata svećeničke službe, što će čitatelja osobito zanimati jer su ona u međuvremenu postala predmetom velikih prijevora i unutarcrkvenih trvenja. Da bismo pravo razumjeli pozadinu tih pitanja, valja imati na umu tri sljedeća krizna elementa koja se međusobno uvjetuju i bitno karakteriziraju sadašnje stanje Katoličke crkve u Njemačkoj: polagano nestajanje kršćanstva iz javnog prostora, neprimjetni ili prosvjedni izlazak, odnosno istupanje mnogih vjernika iz crkvenih zajednica te sve veće pomanjkanje duhovnih zvanja (21). Kessler zaključuje da spomenute krizne pojave otvaraju nekoliko važnih pitanja koja se ne mogu olako odbaciti, a njihovo nerješavanje pritišće svećenike. U nastavku se kratko zaustavlja na svakome pojedinačnom pitanju.

Ponajprije će ustvrditi da su navedena previranja unijela duboku *nesigurnost* u shvaćanju svećeničke službe i njezina duhovnog profila, ne samo kod samih svećenika već i u župnim zajednicama. Posljedice toga su očite i obeshrabrujuće: Nestao je dugo njegovani tzv. župnički milje, sve manje svećenika i sve stariji svećenici moraju preuzimati sve više zadaća, pa je nemoguć neposredni kontakt s vjernicima, a crkveno djelovanje time gubi na kvaliteti. Nedavni skandali oko seksualnog zlostavljanja i zloupotrebe vlasti dodatno su naštetili svećeničkom pozivu, tako da se broj ređenja u zemljama njemačkog jezika spustio na najnižu razinu u povijesti. Teologija je pozvana, veli autor, da u pogledu nesigurnosti svećeničke uloge pruži orijentaciju te ukaže da je

srž svake crkvene službe u poslanju za druge ljude sukladno Augustinovoj riječi: "Za vas sam biskup, s vama sam kršćanin" (25).

Aktualna nestašica svećenika bitno se odražava na cjelokupnu praksu i život župa te znatno opterećuje pastoralno djelovanje. Statistički podatci već ukazuju na činjenicu da slabe i da se smanjuju župne zajednice te opada broj katolika u njima. Očito je da "društvena previranja nužno moraju voditi promjeni izvanjskog oblika kršćanskog života" (27). Stoga autor ističe da se Katolička crkva nalazi pred epohalnim procesom pastoralnog preuređenja, za koje Božji narod, čini se, nije pripremljen. Duhovna kriza ne znači da su današnji ljudi prestali gladovati za Bogom. No zacijelo je potrebno podosta svećeničke hrabrosti da ih se u promijenjenim kulturološkim uvjetima prati na njihovu putu.

Kessler zatim raspravlja pitanje *celibata* u kontekstu povezivanja ministerijalnog svećeništva i celibatarnog oblika života kako ga i danas poznaje tradicija Rimokatoličke crkve. Tumači novozavjetno utemeljenje beženstva radi kraljevstva Božjega, osvjetljuje neke aktualne vidove svjedočenja celibata, iznosi čitav niz praktičnih zapažanja, kako je život prema evanđeoskim savjetima spojiv s psihičkim zdravljem i može uspjeti te da ga valja uvježbavati i njegovati. Celibat je slobodno i dragovoljno odricanje od seksualnosti u nasljedovanju Isusa Krista izbliza i iz ljubavi prema njemu. Takav način života u beženstvu i čistoći, smatra autor, nije primarno funkcionalne naravi, nego je dar za pozvane i ponajprije znak posvemašnjega vjerničkog predanja Bogu. Stoga u današnjem seksualiziranom društvu nerijetko djeluje kao provokacija za okolinu, krivo je shvaćen, pa treba, osobito pozitivnim primjerima života, pojasniti njegov smisao. Današnja dvojba oko celibata u Crkvi postoji u činjenici da oni koji se rede za svećenika, ne izabiru uvijek celibatarni oblik života slobodno kao dar, nego ga prihvaćaju kao nužnost (33).

I četvrto pitanje o dušobrižništvu pred izazovima seksualiziranog nasilja djeluje izazovno. Autor opisuje svu težinu seksualnih zlostavljanja osobito djece i mladih koje su u posljednje vrijeme počinili neki svećenici i redovnici, s teškim posljedicama za žrtve. Ako hoće biti vjerodostojna u svojem poslanju, Crkva se mora na nov način postaviti prema takvim neprihvatljivim pojavama u vlastitim redovima, odlučno poraditi na njihovu suzbijanju te učiniti sve potrebne korekture u svojem pastoralnom i odgojnom radu. U tom pogledu mnogo je toga već i učinjeno, navodi Kessler, ukazujući na postignuti zaokret, na najnovije crkvene smjernice

i preporuke za pastoralno djelovanje, te niz drugih mjera koje se u tom pogledu poduzimaju. Jedna od njih zagovara provođenje psihološkog testa kandidata za svećeništvo na početku pastoralne izobrazbe, što bi sudionicima u odgoju dalo jasniju sliku o emocionalnoj osobnosti odgajanika. Autor na kraju rezimira: Crkva se suočila sa zlostavljanjima u svojoj sredini, više ih ne potiskuje niti skriva, nego se stavila na stranu žrtava, a time je u teologiji i pastoralu napravljen svojevrsni kopernikanski obrat (40).

Treći dio (41-50) razmatra neke aspekte kako se danas može poticati svećenički poziv u svagdašnjici. Autor iznosi svoja razmišljanja o poželjnim i potrebnim kvalitetama današnjega svećenika. U modernom društvu znanja neophodno je i znanje o vjeri. A na putu vjere potreban je svećenik kao kompetentni učitelj vjere (42). Zatim naglašava neophodnost estetskog elementa u liturgiji, bez čega vjera gubi snagu oblikovanja i ne može se priopćiti u današnjoj komunikacijskoj kulturi. Vjera bez estetske dimenzije, bez ljepote, gubi ono odlučujuće, osobito svoju usmjerenost na svijet i svoju snagu oblikovanja (44). Kessler nadalje smatra da se svećenička egzistencija osobito mora prokušavati, sazrijevati i pokazati svoju kompetenciju, posvećujući svagdan u sekularnom svijetu, gradeći mostove između kršćana i onih drugih izvan Crkve. Završna misao ukazuje na potrebu da se svećenik suobliči Kristu jer ga cijelom svojom egzistencijom predstavlja. To je zapravo klasični poziv na svetost kao temeljni i jedini put obnove Crkve i svećeništva (49). U tom se smislu svećenici mogu nazvati "Božjim ekspertima", jer su Boga iskusili kao prisutnog u svojem životu.

Drugi, nešto kraći dio knjižice (51-82) donosi teološko promišljanje ekleziologa M. Kehla o svećeniku u kontekstu novih "pastoralnih prostora" i u koncertu s drugim pastoralnim suradnicima. Ovdje izrečene misli hrvatskog se čitatelja doimlju kao posve nove, jer se radi o velikom pastoralnom restrukturiranju u tamošnjim biskupijama. Zbog drastičnog pomanjkanja svećenika dosadašnje samostalne župne zajednice na različite se načine povezuju u veće pastoralne jedinice, što izaziva brojna otvorena pitanja, nedoumice i nemale poteškoće. U tom preuređivanju stoljeća autor pokušava otkriti i neke pozitivne teološke dimenzije, što mu jednim dijelom možda i uspijeva. Kehl traži odgovor na dva pitanja. Prvo, je li moguće u znatno promijenjenim okolnostima tako urediti međusobnu suradnju da se svećenici i drugi pastoralni djelatnici ne osjete frustriranim, nego pokažu doraslima novim izazovima. Pritom valja razjasniti pitanje profila i suodnosa velikih pastoralnih jedinica kao centara za "širokopojasni" pastoral i u njima malih

crkvenih žarišta ("intenzivnih ćelija vjere"). Drugo, na koji način u takvim zajednicama može biti prisutna Crkva u smislu koncilске konstitucije LG 26? Nema dvojbe da novonastale pastoralne datosti i strukture zahtijevaju promjenu dosadašnje uloge i stila svećenika kao voditelja, zatim drukčiju preraspodjelu kompetencija između zaređenih službenika, pastoralnih referenata, đakona, župnih referenata i volontera u njihovu zajedničkom djelovanju.

Na kraju su autori izdvojili dvanaest konkretnih poticaja za svećeničku praksu i stil života da se milost krštenja i svećeničkog reda može živjeti i da bude plodna u Crkvi (85), te popis od deset kriterija za svećeničko djelovanje (87). Te su preporuke zapravo namijenjene svim kršćanima koji žele svjesno živjeti svoju vjeru i poslanje, pa ih donosim u hrvatskom prijevodu.

(1) *Duhovno životno pravilo*: Uredite svoj život tako da duhovno dobije prednost pred mnogim drugim stvarima. Svećeničko dostojanstvo dobiva pravo mjesto i vidljivost ako svoju svagdašnjicu uskladite prema duhovnom. (2) *Vrijeme molitve*: Uzmite redovito svaki dan barem pola sata vremena za osobnu molitvu. Neka to bude vrijeme za nutarnju, meditativnu molitvu: razmatranje odlomaka Sv. pisma, slobodno izrečena molitva, euharistijsko klanjanje ... Gledajući realno, za mnoge je to moguće obavljati samo u rano jutro. (3) *Sveto pismo*: Nastojte se svakodnevno družiti s Riječju Božjom, u čitanju Biblije, studiju i molitvi Sv. pisma i u molitvi časoslova. (4) *Sakramenti*: Euharistiji pristupajte po mogućnosti često, odnosno redovito. Na ispovijed pođite u određenim vremenskim razmacima u kojima još uspijevate zadržati pregled svojega nutarnjeg života. (5) *Duhovna pratnja*: Budući da je duhovni život osjetljiv, preporučuje se redovita duhovna pratnja u kojoj ćete povjerljivo i iskreno izreći cijeli svoj život (otprilike deset puta u godini). (6) *Duhovna obnova*: Jednom mjesečno prekinite svoj svagdan duhovnom obnovom u kojoj ćete se preispitati. Povremeno je dobro poći na hodočašće u mjesta koja zrače duhovnošću i koja će vas povesti u dubinu. Termine za to treba pravodobno planirati. (7) *Duhovne vježbe*: Otprilike jednom godišnje povucite se pet do deset dana u šutnju i otvorite Gospodinu. (8) *Tijelo*: Duhu je potrebno zdravo tijelo da bi u njemu stanovao. Njeguajte svoje tijelo pravilnom prehranom, dostatnim spavanjem i obilnim kretanjem. (9) *Blagdani i slavlja*: Za osmišljeni život potreban je naizmjenični ritam svakodnevice i slavlja. Ritam crkvene godine prekida tijekom vremena i čini ga zgusnutim. Slavite blagdane kako dolaze i svjesno ih oblikujte pozivajući druge na slavlje i njegujući kulturu nedjelje i blagdana. (10) *Odmor / praznici*: Ozbiljno uzmite svoj dopust kao

neproduktivno vrijeme muze i planirajte ga pravodobno. Praznici su ljudska i duhovna obveza. Otputujte nekamo da biste proširili obzore tijela i duha. (11) *Prijateljstvo*: Njeguajte duhovno i ljudsko prijateljstvo. Posebno dušobrižnicima i drugim osobama koje žive celibat neophodna su pouzdana prijateljstva izvan njihova poziva. U to ulažite i ne štedite vremena, snage i troškova. (12) *Obredi*: Duhovni obredi pomažu da svagdan živimo u Božjoj prisutnosti: u to spadaju česte strelovite molitve, molitva srca, Anđeo Gospodnji, kratak boravak pred svetohraništem ...

Popis kriterija za svećeničku službu od biskupa Klaua Hemmerlea (1929.-1994.) prema kojem možete usmjeriti svoje svećeničko djelovanje: (1) Važnije je kako kao svećenik živim nego što kao svećenik činim. (2) Važnije je što u meni čini Krist nego što sâm činim. (3) Važnije je da živim u jedinstvu s prezbiterijem nego da se posve posvetim svojoj zadaći. (4) Važnija je služba molitve i Riječi nego služba kod stolova. (5) Važnije je suradnike duhovno pratiti nego mnoge zadaće sam obavljati. (6) Važnije je u nekim stvarima biti posve zauzet i zračiti nego u svim stvarima biti žuran i polovičan. (7) Važnije je djelovati u jedinstvu nego perfektno djelovati u izolaciji. (8) Važniji je križ, jer je plodniji, nego učinkovitost. (9) Važnija je otvorenost za cjelinu (dakle za cijelu zajednicu, za biskupiju, za opću Crkvu) nego bilo koji važni partikularni interesi. (10) Važnije je da se svjedoči vjera nego da se zadovolje svi uobičajeni zahtjevi.

Nediljko A. Ančić
nancic@kbfs.hr

Crkveno pučko pjevanje

Jerko MARTINIĆ, *Pučki napjevi misa iz Srednje Dalmacije u kontekstu glagoljaške tradicije* (šire područje Splita, otoci Brač i Hvar), Hrvatsko muzikološko društvo, Zagreb, 2011., 375 stranica.

Dr. Jerko Martinić rodom je iz Pučišća. Poznati je muzikolog i pisac brojnih rasprava i stručnih članaka. Istraživao je crkveno pučko pjevanje u Srednjoj Dalmaciji (od Makarske do Trogira) i u mjestima na otoku Krku. Glazbenu izobrazbu završio je u Belgiji, a doktorat iz filozofije (smjer: muzikologija), s naslovom *Glagolitische Gesänge Mitteldalmatiens*, u Kölnu, 1978. godine.

Crkveno pučko pjevanje (nazvano glagoljaškim) posljednjih nekoliko desetljeća pobuđuje pozornost muzikologa, etnomuzikologa